

Szkolenie adwokatów w zakresie prawa UE w Niemczech
Organ odpowiadający: niemiecka Federalna Izba Adwokacka
(Bundesrechtsanwaltskammer)
oraz Niemiecka Izba Adwokacka (Deutscher Anwaltverein)

OPIS KRAJOWEGO SYSTEMU SZKOLENIA ADWOKATÓW w Niemczech	
1. Dostęp do zawodu	
Wykształcenie wyższe / studia uniwersyteckie	TAK
Wymagany dyplom ukończenia studiów prawniczych	<p>NIE</p> <p>Posiadanie dyplomu ukończenia studiów uniwersyteckich nie jest konieczne do wykonywania zawodu adwokata; studenci prawa muszą jednak złożyć państwowy egzamin z prawa (zob. poniżej) po ukończeniu czteroletnich studiów uniwersyteckich. Część egzaminu dotyczącą specjalistycznej dziedziny prawa (wybranej przez osoby podchodzące do egzaminu) organizuje i przeprowadza uniwersytet; obejmuje ona 30% wszystkich punktów możliwych do zdobycia na egzaminie, ale w praktyce większą wagę przykładają do wyników uzyskanych w części egzaminu państwowego dotyczącej obowiązkowych dziedzin prawa.</p>
Warunki, które musi spełnić adwokat, aby uzyskać pełne prawo do wykonywania zawodu:	<ul style="list-style-type: none"> • Złożenie egzaminu państwowego pierwszego stopnia (<i>Erstes Staatsexamen</i>) (po ukończeniu studiów uniwersyteckich) organizowanego przez Justizprüfungsamt, państwowy organ wymiaru sprawiedliwości, który obejmuje część organizowaną przez uniwersytet (zob. powyżej); • ukończenie dwuletniej aplikacji wspólnej dla wszystkich zawodów prawniczych i organizowanej przez państwo (sądy apelacyjne). W okresie zwiększonego zainteresowania uzyskaniem dostępu do zawodów prawniczych kandydaci mogą zostać zmuszeni do odczekania do 1 roku po złożeniu egzaminu państwowego pierwszego stopnia, zanim zostaną dopuszczeni do aplikacji z uwagi na ograniczoną liczbę miejsc dla aplikantów; • złożenie egzaminu państwowego drugiego stopnia (<i>Zweites Staatsexamen</i>), organizowanego przez Justizprüfungsamt; • wpis na listę adwokatów; • osoby występujące z wnioskiem podobnym do wniosku, który był przedmiotem analizy w wyroku w sprawie Morgenbesser, muszą wykazać, że posiadają równoważne kwalifikacje. <p>W odróżnieniu od innych państw w Niemczech nie uzyskuje się dyplomu ukończenia studiów prawniczych – istnieje natomiast obowiązek ukończenia studiów uniwersyteckich i aby uzyskać absolutorium, student musi podejść do egzaminu z wybranego obszaru specjalizacji. Wynik takiego egzaminu stanowi jednak zaledwie 30% ogólnych wymogów. Aby uzyskać pełne prawo do wykonywania zawodu, aplikanci adwokaccy muszą złożyć egzamin państwowy pierwszego stopnia, a następnie egzamin państwowy drugiego stopnia. Studia uniwersyteckie, uwzględniając egzamin państwowy pierwszego stopnia, trwają zazwyczaj 9 semestrów (4,5 roku). Część pisemna egzaminu państwowego pierwszego stopnia jest trudniejsza – odsetek osób, którym nie udaje się jej pomyślnie zaliczyć, wynosi nawet 30%. Część pisemna jest niemal w całości po-</p>

	<p>święcona rozstrzygnięciu skomplikowanych przypadków prawnych (głównie dotyczących prawa materialnego) przedstawionych w formie krótkiego przypadku.</p> <p>Po pomyślnym złożeniu egzaminu państwowego pierwszego stopnia kandydat musi odbyć dwuletnią aplikację (Referendariat), która jest zasadniczo jednakowa dla wszystkich zawodów prawniczych. Zazwyczaj aplikację organizują i finansują kraje związkowe.</p> <p>Po ukończeniu aplikacji kandydat musi złożyć egzamin państwowy drugiego stopnia. Odsetek osób, którym nie udaje się pomyślnie złożyć tego egzaminu, jest znacznie niższy niż odsetek odnotowywany w przypadku egzaminu państwowego pierwszego stopnia. Część pisemna egzaminu obejmuje sporządzanie orzeczeń, aktów oskarżenia, pism procesowych w postępowaniach sądowych lub wzorów umów w wyjątkowo złożonych przypadkach prawnych opisanych w formie krótkich przypadków. Po pomyślnym złożeniu egzaminu państwowego drugiego stopnia aplikant może uzyskać pełne prawo do wykonywania zawodu.</p>
Alternatywne drogi do zawodu:	Brak alternatywnych dróg do zawodu

2. Szkolenie w trakcie aplikacji

Czy istnieje aplikacja?	TAK	Każdy z 16 krajów związkowych ustanowił własną podstawę prawną regulującą przedmiotową kwestię – różnice dotyczą głównie okresu poświęcanego na poszczególne zawody prawnicze.
Obowiązkowa	TAK	Ustalony czas trwania: 2 lata (Referendariat)
Rodzaje struktur odpowiedzialnych za organizowanie szkoleń		<ul style="list-style-type: none"> • Izba (organizuje szkolenia adresowane do adwokatów we współpracy z sądem apelacyjnym); • organ publiczny (sądy apelacyjne organizują dwuletnią aplikację po złożeniu egzaminu państwowego pierwszego stopnia);
Forma szkoleń w trakcie aplikacji		<ul style="list-style-type: none"> • szkolenie z zakresu prawa prowadzone zgodnie z określonym programem nauczania wspólnym dla wszystkich aplikantów; • szkolenie w zakresie kompetencji zawodowych innych niż kompetencje prawnicze; • szkolenie w zakresie prawniczych kompetencji zawodowych; • konieczność ukończenia szeregu kursów teoretycznych.
Egzamin wstępny / sprawdzenie wiedzy przed rozpoczęciem aplikacji	TAK	Przed rozpoczęciem aplikacji kandydaci muszą złożyć egzamin państwowy pierwszego stopnia.
Ustalony program nauczania w trakcie aplikacji	TAK	Każdy kraj związkowy opracowuje swój własny program nauczania aplikantów.

Szczególne zasady dotyczące szkoleń w zakresie prawa UE i szkoleń językowych:	TAK	<p>Podstawa prawna:</p> <p>niemiecka ustawa o sędziach (Deutsches Richtergesetz): zgodnie z art. 5a ust. 2 zdanie trzecie „przedmioty obowiązkowe [w toku studiów] obejmują kluczowe obszary prawa cywilnego, prawa karnego, prawa publicznego i prawa procesowego, w tym powiązania z prawem europejskim [...]”.</p> <p>Jeżeli chodzi o aplikację, czas jej trwania zależy od kraju, w którym kandydat będzie ją odbywał.</p> <p>Egzamin państwowy pierwszego stopnia: odpowiedzialność za treść egzaminu spoczywa na krajach związkowych, przy czym we wszystkich z nich egzamin obejmuje zagadnienia z zakresu prawa UE.</p> <p>Egzamin państwowy drugiego stopnia: podstawowa znajomość prawa UE (elementy prawa UE dotyczące prawa cywilnego, karnego i administracyjnego) jest wymagana w celu pomyślnego złożenia tego egzaminu we wszystkich krajach związkowych.</p> <p>Zasadniczo na zapoznanie się z prawem UE można przeznaczyć co najmniej ostatnie 3 miesiące aplikacji (dziedzina specjalizacji).</p>
Podział aplikacji na różne etapy	TAK	<p>Dwuletni okres aplikacji obejmuje 5 etapów szkolenia w miejscu pracy, z których każdy trwa 3 miesiące:</p> <ul style="list-style-type: none"> szkolenie prowadzone przez sędziego orzekającego w sprawach cywilnych, szkolenie prowadzone przez prokuratora (lub przez sędziego orzekającego w sprawach karnych), szkolenie w urzędzie administracyjnym, co najmniej dziewięćmiesięczne szkolenie pod patronatem adwokata, szkolenie w dziedzinie wybranej przez kandydata. <p>Szkolenie zawodowe uzupełniają kursy teoretyczne koncentrujące się głównie na problematyce prawa procesowego lub prawa zawodowego w wymiarze co najmniej połowy dnia tygodniowo.</p>
Ocena/egzamin po odbyciu aplikacji	TAK	<p>Pod koniec aplikacji (po upływie 18–21 miesięcy od jej rozpoczęcia) aplikant musi złożyć egzamin pisemny, a po zakończeniu aplikacji – egzamin ustny. Obydwie części egzaminu są organizowane i przeprowadzane przez Justizprüfungsamt. Justizprüfungsamt to organ państwowy odpowiedzialny za przeprowadzanie wszystkich egzaminów, które student prawa lub aplikant (<i>Referendar</i>) musi zdać.</p>
3. System doskonalenia zawodowego / specjalizacji		
Rozróżnienie między doskonaleniem zawodowym a szkoleniem z zakresu specjalizacji	TAK	
Obowiązek doskonalenia zawodowego / szkolenia z zakresu specjalizacji	TAK	<p>Wymogi dotyczące szkoleń obowiązkowych ustanowione w ustawie federalnej (ustawa federalna o zawodzie adwokata (§ 43a ust. 4 – niem. Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO)) oraz w § 15 Fachanwaltsordnung (FAO))</p>

Obowiązek nauki języków obcych	Nie ustanowiono tego rodzaju wymogu, choć program nauczania realizowany na uniwersytecie obejmuje kursy nauki języków obcych.
Obowiązek włączenia treści związanych z prawem UE w zakres doskonalenia zawodowego / szkolenia z zakresu specjalizacji	<p>TAK</p> <p>Znajomość prawa UE jest niezbędna do uzyskania specjalizacji jako Fachanwalt (adwokat specjalista) (zob. § 2 ust. 3 Fachanwaltsordnung (FAO)).</p> <p><i>Fachanwälte</i> są zobowiązani do odbycia szkoleń w zakresie prawa UE (w wymiarze co najmniej 10 godzin rocznie). Organizuje się również wiele kursów z elementami prawa UE, np. kursy w obszarze prawa rodzinnego, prawa spadkowego, prawa podatkowego, prawa dystrybucji, egzekucji, sporządzania umów itp.</p> <p>Podstawa prawna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) • Fachanwaltsordnung (FAO) • doskonalenie zawodowe: § 43a ust. 6 BRAO • szkolenie w zakresie prawa UE: §§ 14 i nast. FAO (np. § 14m FAO). <p>Przepisy Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) regulują wszystkie ogólne kwestie związane z zawodem adwokata; natomiast w Fachanwaltsordnung (FAO) zawarto przepisy dotyczące adwokatów specjalistów i kwalifikacji, które należy nabyć, aby móc posługiwać się tytułem adwokata specjalisty (<i>Fachanwalt</i>).</p>

4. Systemy akredytacji i organizatorzy szkoleń

Możliwość/wymóg akredytacji	W Niemczech nie istnieje formalny system akredytacji. Z tego względu w Niemczech prowadzi działalność duża liczba organizatorów szkoleń oferujących kursy szkoleniowe. Kursy oferowane przez organizatorów uznaje się za odpowiednie, jeżeli spełniają kryteria ustanowione w Fachanwaltsordnung (tj. kryteria dotyczące treści i czasu trwania).
Liczba organizatorów szkoleń oferujących działania szkoleniowe w ramach doskonalenia zawodowego	Izba nie dysponuje dokładnymi danymi na temat liczby organizatorów szkoleń w Niemczech. Na obszarze Niemiec działalność może prowadzić ponad 50 organizatorów szkoleń.
Rodzaj organizatorów szkoleń opracowujących akredytowane działania szkoleniowe w ramach doskonalenia zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> • Izba, • organizacja zarządzana lub utworzona przez Izbę, • prywatny komercyjny organizator szkoleń, • prywatny lub publiczny niekomercyjny organizator szkoleń, (zob. powyżej „Możliwość uzyskania akredytacji”, sekcja: organizatorzy nie muszą uzyskiwać akredytacji).
Liczba organizatorów szkoleń prowadzących działania szkoleniowe przygotowujące do specjalizacji	Nie można wskazać liczby organizatorów szkoleń, ponieważ nie wiadomo, ilu organizatorów szkoleń prowadzi działalność w Niemczech.
Rodzaj organizatorów szkoleń opracowujących akredytowane działania szkoleniowe przygotowujące do specjalizacji	<p>Pomimo braku formalnego systemu akredytacji w Niemczech wśród organizatorów szkoleń należy wymienić:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izby adwokackie i stowarzyszenia, • Deutsches Anwaltsinstitut (DAI), powiązany z niemiecką Federalną Izbą Adwokacką (Bundesrechtsanwaltskammer, BRAK), • Deutsche AnwaltAkademie (DAA), powiązana z Niemiecką Izbą Adwokacką (Deutscher Anwaltverein, DAV), • prywatnych organizatorów szkoleń, • Fachhochschulen i szkoły prawa.

Działania i metody

<p>Rodzaj działań szkoleniowych akceptowanych w ramach obowiązku doskonalenia zawodowego lub szkolenia z zakresu specjalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uczestnictwo w szkoleniach stacjonarnych, • ukończenie kursów kształcenia na odległość, • zaliczenie modułów e-uczenia się, • uczestnictwo w seminarium internetowym, • ukończenie szkoleń prowadzonych w formule mieszanego uczenia się, • uczestnictwo w konferencjach szkoleniowych, • uczestnictwo w działaniach szkoleniowych jako osoba prowadząca szkolenie lub nauczyciel, • przygotowywanie/publikowanie opracowań. 	<p>Uczestnictwo w działaniach szkoleniowych w innym państwie członkowskim: tak, jest zaliczane na poczet obowiązku szkolenia</p>
<p>5. Nadzór nad działaniami szkoleniowymi</p>		
<p>Organizacje zaangażowane w nadzorowanie działań szkoleniowych w ramach doskonalenia zawodowego</p>	<p>Za głównych organizatorów szkoleń uznaje się izby regionalne, tj. DAI (Deutsches Anwaltsinstitut) i DAA (Deutsche AnwaltAkademie). Odpowiedzialność za organizowanie szkoleń w ramach doskonalenia zawodowego dla adwokatów specjalistów („Fachanwälte”) spoczywa na izbach regionalnych.</p>	
<p>Proces nadzoru</p>	<p>Adwokaci specjaliści (<i>Fachanwälte</i>) muszą przedstawić dowód (certyfikat uczestnictwa) potwierdzający, że w danym roku wzięli udział w szkoleniach w wymiarze co najmniej 10 godzin. Izby regionalne kontrolują, czy szkolenia spełniają określone wymogi. Adwokat będzie mógł w dalszym ciągu posługiwać się tytułem <i>Fachanwalt</i> (adwokata specjalisty) wyłącznie w przypadku, gdy pomyślnie przejdzie taką kontrolę.</p>	